

lla, mentres baixava la galleda; i, patapum: ell i galleda, a dintre ---», Pous i Pagès (*Per la Vida*, 98.14); «--- necessites un volant? ---» id. (101.10, 107.1).

De *volantes* ant., només en les *VidesR*: «Sent Ambrosi --- fo fill de N'Ambrosi, qui fo pretor de Roma; e con él dormís en lo seu bres, en lo palau del pretor, un exam d'ables venc --- e ompliren-li la sua boca, enayxís que semblava que intrassen --- e que n'ixien; e puy, de *volantes* en tan gran auteisa se són muntades que hom no les poc veser», f° 94v1, trad. «que postea *evolantes* in tantam aëris altitudinem ---» (250.21). Sembla tractar-se del part. actiu fem. pl. del verb *devolar*, documentat en oc. ant. com a intr., aproxt., sinònim de *volar* (PDPF), però V. infra a *envolar*; cast. en *volandas* (*llevarse en ~*), i cat. mode. *volander* (supra), cf. *corranda*=fr. *courante*; *devolar* estaria amb *volar* en la mateixa relació que *córrer* i *fallir* amb *decórrer* i *defallir*, molt usuals en les *VidesR*.

Volantí 'ormeig de pescar consistent en un filferro torçat de cada una de les branques del qual penja un «pèl de cavall» amb l'ham corresponent', serveix per pescar peix menut (serrans, jurioles etc., des d'un llagut). El filferro va lligat a un cordill, que el pescador aguanta amb els dits, de 8 a 10 metres de llarg, per tal que l'ormeig pugui davallar fins arran del fons; en la lligadura es posa una boleta de plom perquè ajudi a enfonsar tot l'ormeig; el filferro i els pèls de cavalls són d'uns 30 cm. de llarg, i els hams se solen escar amb cucs de gleva. És la descripció que vaig anotar a StPolM el 1927, amb un croquis que tinc a la vista, i que coincideix amb el gravat d'Amades-Roig, *BDC* xiv, 93, i amb la descripció de Griera, *W. und Sachen* viii, 100, cf. *BDC* xii, 93; xiv, 68.

Documentat des d'antic en l'*InuLC*: on la frase «si barca pesca ab *bolentí*» va amb referència conjunta a 1400 (v-126) i a una Lleuda de Coll[ure] del S. xvi. I després «tota barcha que pescarà de *bolentí* any 1440; *bolentins* a. 1398 mall., *BSAL* ix, 147; «dos *bolentins*, un nou, altre vell, e un palangre de pescar e 100 ams de *bolentí* de pescar peix», doc. Bna. a. 1416 (ed. Moliné del *Consolat*, p. 355).

Ben estudiat per Hugo Schuchardt (*ZRPb* xxv, 502-3 i xxxiv, 734-7) com a derivat de *volantí*; en el primer article partia de *volante* 'Federball' o sigui 'pilota'; però després ja digué que hi és bàsica la idea de 'llançar a la mar'.

També la forma s'oposa a allò i indica la idea de 'cordill volander'. I sembla que no hem de fer cas de la grafia amb *b-* dels textos antics citats, per més que el *Damen*, també escrigui *bolantí*, però amb *v-* el més fidedigne i antic *DFgra*: «*volentí*: cordeta prima, *bolantí*»; de fet totes les altres dades valencianes i balears són amb *v-*: a Menorca En Moll ens testifica *vulantí* (*AlcM*), i a mi mateix, que ho vaig veure a Formentera, em digué el pescador que pescava «amb un *vulantín*» (1963); «las barcas pequeñas, las que pescan al *volantí*», Blasco Ibáñez, *La Flor de Mayo*, 76 (basat en Cullera, crec, on ja es distingeix la *v-*); «los primeros mols de roca que peixque al *volantí* ---», Te. Llorente (*La Barca Nova*, v. 184; *Po. triades*, B. Pop. 60

Avenç, p. 91).

Més cites literàries del *volantí* 'ormeig' en Bosch de la T., J. M. Bosch i Ruyra (en *DAG* i *AlcM*). En canvi a l'Albufera en diuen *volants*, bona confirmació de la derivació de *volant VOLANTEM*: en lloc de la *paradera* amb què pesquen els del S. i E. de l'Albufera —em digueren al Palmar, 1962—, els de la part N. pesquen amb «volants» (allí ja no es distingeix *v-* de *b-*). *Volantinada* mall. (*AlcM*).

Com ja va demostrar Schuchardt, el mot s'ha estès per tot el Mediterrani des del català («von der östlichen spanischen Küste») passant al campid. *bolentinu*, sic. *volantino* (també *bulantinu*, *bullintinu*), nap. i cal. *volantino*, Ragusa *bulantin*; Skok confirma que és *bulentín* en serbocroat, ja documentat en el S. xvi.² Afegim encara *u volintinu* 'llibant de pescar amb 4 ganxos' a les Illes Lípari (Coray, *VKR* iii, 354) i murc. *bilo volantín*, mentre que el cast. *volantín*, també catalanisme en aquest sentit, no el documenta el *D AcadEsp*. fins al S. xix; si bé és veritat que l'homònim *volantín* amb el sentit de 'estel', 'grua, miloca' s'estén per Amèrica des de les Antilles fins a Xile i l'Arg.

Una altra acc. independent és la del nom de planta val. *volantí espigat* que Cavanilles (*Observ.* ii, 324) inclou en la seva classe vi (Hexandria) com a nom del *myrophyllyum spicatum*, fr. *volant-d'eau d'épi*. Per a *volantí* 'acròbat', V. *VOLATÍ*.

Volassejar. *Volastrejar*. *Voletejar*, V. infra.

Volatam 'aviram' Benavarrí i Fraga (*BDC* vii, 69; iv, 39); *bolatám* Conca de Tremp (Gurp, 1957); i segons *AlcM* s'estén fins a Cerdanya i Urgell i el cita en unes cobles trobades en una paròquia del Berguedà.

Volatina mall.

Però *volateria* [1275] encara que tingui un sentit ben semblant, té una formació diversa; i encara que, de seguida, prengué gran arrelament popular, sembla haver estat originàriament un cultisme *volatilia*, pres del ll. *volatília*, pl. neutre de *VOLATILIS* 'voladís, que vola', que en sofrir dissimilació -L-L- > -l-r-, s'incorporà al sufix romànic *-eria*, tot traslladant l'accent. En les *VidesR* conserva encara la *-l-* final etimològica: en el cinquè dia dels Novíssims, Judici Final, «tota la *volatilia* dels cels, so és los aucels, s'ajustaran en los camps, cascú d'un linatge» (f° 3r2). Ara bé en uns passatges iguals o molt semblants a aquest apareix el mot com *voletaria* en la Bíblia Cat. del British Museum, de 1465 (*CongrLICat.*, 540; *LleuresC.*, 361, 311).

La variant en *-il-* torna, però, en molts llocs. Amb el mateix sentit hi ha *volatilha* i *volatilh* «volatile» en oc. ant. (*PSW*, PDPF); «aves: *volatílias*» en les gloses cast. de Silos (fi S. ix, n. 322); i ja en un palimpsest del S. v (*Wiener Sitzungsberichte* cxxxiv, vol. 11, 37) i en gloses ll. (*CGL* iii, 187.53, 155.62): sempre traduïnt el gr. *πετενώδ*. En l'*A. de Sci*. «entenem --- per la grua totes les *volatílies* a ús del papa sotmeses» (ii, 105), no sabem com ho va escriure Llull car altres mss. porten *voletaries*. Altrament el mot continuà encara després usant-se en la seva forma originària, però ja amb el sentit de 'volateria' en el nostre baix llatí: